Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
PRIIT PIKAMÄE
12 päivänä tammikuuta 2023 [1]

Asia C-608/21

Rikosoikeudellinen menettely asiassa,
jossa vastakkain ovat
XN
ja
Politseyski organ pri 02 RU SDVR

(Ennakkoratkaisupyyntö – Sofiyski rayonen sad (Sofian piirituomioistuin, Bulgaria))

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Oikeus tiedonsaantiin rikosoikeudellisissa menettelyissä – Direktiivi 2012/13/EU – Oikeus saada tietoja syytteestä – 6 artiklan 2 kohta – Pidättämistä koskevan määräyksen syiden ilmoittaminen epäillylle tai syytetylle – Määräaika – Sisältö

1. ”Kuinka minut muka on voitu pidättää? Ja peräti tällä tavalla?” ”Nyt te siis alatte jälleen”, sanoi vartija ja kastoi voileivän hunaja-astiaan. ”Tuollaisiin kysymyksiin me emme vastaa.” [2] Nämä otteet prahalaisen kirjailijan Franz Kafkan tunnetun romaanin Oikeusjuttu ensimmäisestä kohtauksesta kuvaavat yhteiskunnan tilaa fiktiivisessä oikeusvaltiossa, jossa viranomainen voi riistää yksilöltä vapauden ilmoittamatta syitä, joihin tämä päätös perustuu. Koko tarinan ajan herra K koettaa turhaan saada selville pidätyksensä (ja myöhemmän tuomionsa) syyt.

2. Kafkan kuvitteleman kaltaiseen inkvisitoriseen väkivaltaisuuteen sortumatta unionin lainsäätäjä on vahvistanut direktiivin 2012/13/EU [3] 6 artiklan 2 kohdassa, että epäillyllä tai syytetyllä, joka on otettu kiinni tai pidätetty, on oikeus siihen, että hänelle ilmoitetaan vapaudenmenetyksen syyt. Tässä ennakkoratkaisumenettelyssä Sofiyski rayonen sad (Sofian piirituomioistuin, Bulgaria) pyytää unionin tuomioistuinta tulkitsemaan kyseistä säännöstä ja selventämään, minä hetkenä nämä syyt on ilmoitettava ja mitkä tiedot kyseisessä ilmoituksessa on oltava.

1 Alkuperäinen kieli: ranska.

2 Kafka, F., *Oikeusjuttu*, Otava, Keuruu, 2011.

3 Tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 22.5.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2012, L 142, s. 1).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3. Käsiteltävän asian kannalta merkityksellisiä ovat direktiivin 2012/13 johdanto-osan 10, 14 ja 28 perustelukappale ja 1, 2, 3, 4 ja 6 artikla sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 6 artikla.

Bulgarian oikeus

4. Sisäministeriöstä annetun lain (Zakon za ministerstvoto na vatreshnite raboti; DV nro 53, 27.6.2014), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan, 72 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Poliisiviranomaiset voivat pidättää henkilön,

1. jonka on syytä epäillä syyllistyneen rikokseen;

– –

4) Pidätetyllä henkilöllä on oikeus riitauttaa pidätyksen lainmukaisuus viranomaisen toimipaikan Rayonen sadissa [(piirituomioistuin, Bulgaria)]. Tuomioistuin päättää viipymättä riitautuksesta, ja sen päätöksestä voidaan tehdä hallintolainkäyttölain [(Administrativnoprotsesualen kodeks; DV nro 30, 11.4.2006)] mukainen kassaatiovalitus toimivaltaiseen Administrativen sadiin [(hallintotuomioistuin, Bulgaria)].

(5) Pidättämisestä lähtien henkilöllä on oikeus oikeudelliseen neuvonantajaan, missä yhteydessä henkilölle, joka on menettänyt vapautensa, on myös ilmoitettava siitä, että hän voi luopua oikeudellisesta neuvonantajasta, ja siihen liittyvistä seurauksista samoin kuin oikeudesta kieltäytyä vastaamasta, jos pidättäminen perustuu 1 momentin 1 kohtaan.

– –”

5. Kyseisen lain 73 §:n mukaan henkilöön, joka on pidätetty 72 §:n 1 momentin 1–4 kohdan edellytysten mukaisesti, ei saa kohdistaa muita kuin liikkumisvapautta koskevia rajoituksia. Pidättämisen kesto ei saa tällaisissa tapauksissa ylittää 24:ää tuntia.

6. Sisäministeriöstä annetun lain 74 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Edellä 72 §:n 1 momentissa tarkoitetuista henkilöistä laaditaan kirjallinen pidättämistä koskeva määräys (zapoved).

(2) Edellä 1 momentin mukaisessa pidättämistä koskevassa määräyksessä on oltava seuraavat tiedot:

1. pidättämistä koskevan määräyksen antavan poliisiviranomaisen nimi, tehtävä ja palvelupaikka;

2. pidättämisen tosiseikkoihin liittyvät ja oikeudelliset syyt;

3. tiedot pidättämisen kohteena olevan henkilön henkilöllisyyden varmentamiseksi;

4. pidättämisen päivämäärä ja kellonaika;

5. edellä 73 §:ssä tarkoitettu henkilön oikeuksien rajoittaminen;

6. hänen oikeutensa

   a) riitauttaa pidättämisen lainmukaisuus tuomioistuimessa;

   b) oikeudelliseen neuvonantajaan pidättämisen ajankohdasta alkaen;

– –

(3) Pidätetty henkilö täyttää ilmoituksen, jonka mukaan hän on tietoinen oikeuksistaan ja aikoo käyttää tai olla käyttämättä 2 momentin 6 kohdan b–f alakohdan mukaisia oikeuksiaan. Poliisiviranomainen ja pidätetty henkilö allekirjoittavat pidättämistä koskevan määräyksen.

(4) Se, että pidätetty henkilö kieltäytyy allekirjoittamasta pidättämistä koskevaa määräystä tai hänen on mahdotonta allekirjoittaa sitä, vahvistetaan todistajan allekirjoituksella.

– –

(6) Pidättämistä koskevan määräyksen jäljennös on annettava pidätetylle henkilölle tämän allekirjoitusta vastaan.”

7. Hallinnollisista rikkomuksista ja seuraamuksista annetun lain (Zakon za administrativnite narushenia i nakazania; DV nro 92, 28.11.1968) 22 §:ssä säädetään, että hallinnollisten rikkomusten estämiseksi ja lopettamiseksi sekä niiden haitallisten seurausten estämiseksi ja poistamiseksi voidaan määrätä hallinnollisia pakkokeinoja.

8. Hallintolainkäyttölain, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan, 21 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Yksittäistapauksessa tehty hallintotoimi edustaa hallintoviranomaisen tai muun lakisääteisesti siihen oikeutetun viranomaisen tai organisaation, julkisia tehtäviä hoitavien henkilöiden ja julkisia palveluja suorittavien organisaatioiden nimenomaista tahdonilmausta tai toiminnalla tai toimimatta jättämisellä esitettyä tahdonilmausta, jolla luodaan oikeuksia tai velvollisuuksia tai joka vaikuttaa suoraan yksittäisten kansalaisten tai organisaatioiden oikeuksiin, vapauksiin tai oikeutettuihin etuihin, ja tällaisen toimen antamisesta kieltäytymistä.”

9. Kyseisen lain 145 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Hallintotoimien lainmukaisuus voidaan riitauttaa tuomioistuimessa.

(2) Riitauttaa voidaan seuraavat:

1. alkuperäinen yksittäistapauksessa tehty hallintoimi, mukaan luettuna tällaisen toimen antamisesta kieltäytyminen;

– –”

10. Lievän huliganismin torjumiseksi 28.12.1963 annetun asetuksen nro 904 (Ukaz nº 904 za borba s drebnoto khuliganstvo), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan, 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Lievästä huliganismista määrätään seuraavia hallinnollisia seuraamuksia, jos tekoon syyllistynyt henkilö on täyttänyt 16 vuotta:

1. enintään 15 vuorokautta kestävä pidättäminen sisäministeriön alaisessa yksikössä;

2. 100–500 Bulgarian levin (BGN) [(51–256 euron)] suuruinen sakko.

(2) Tässä asetuksessa lievällä huliganismilla tarkoitetaan sopimatonta käytöstä, joka ilmenee kirosanojen, solvausten tai muiden sopimattomien ilmausten käyttämisenä julkisella paikalla useampien henkilöiden läsnä ollessa, loukkaavana asenteena ja loukkaavana käytöksenä kansalaisia, viranomaisia tai yleisöä kohtaan tai riitana, tappeluna tai muina vastaavina toimina, joilla häiritään yleistä järjestystä ja rauhaa mutta jotka eivät yleisöön kohdistuvan vaaran vähäisyyden vuoksi ole rikoslain 325 §:n mukainen rikos.”

Tosiseikat, asian käsittelyn vaiheet ja ennakkoratkaisukysymykset

11. RK, joka toimii poliisina Sofian (Bulgaria) 2. poliisipiirin alaisessa yksikössä, antoi 2.9.2020 pidätysmääräyksen, jolla XN määrättiin hallinnollisena pakkokeinona pidätettäväksi rikoksesta epäiltynä enintään 24 tunniksi 2.9.2020 klo 11.20 alkaen.

12. Pidättämistä koskevassa määräyksessä, jossa on RK:n allekirjoitus, mainitaan XN:n pidättämisen syynä ”sisäministeriöstä annetun lain 72 §:n 1 momentin 1 kohta” ja ”yleisen järjestyksen häiritseminen”. Pidättämistä koskevan määräyksen kääntöpuolella mainitaan, että XN vapautettiin 3.9.2020 klo 11.10, minkä hän on vahvistanut allekirjoituksellaan. Välittömästi pidättämisen jälkeen XN:lle tehtiin ruumiintarkastus, josta laadittiin pöytäkirja, ja hänelle annettiin täytettäväksi ilmoitus, jossa kerrottiin hänen sisäministeriöstä annetun lain 72, 73 ja 74 §:n mukaisista oikeuksistaan.

13. XN:n nosti 3.9.2020 Sofiyski rayonen sadissa eli ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa kanteen, jolla riitautettiin tämän pidättämistä koskevan määräyksen lainmukaisuus.

14. Kannetta koskevan asiakirja-aineiston käsittelyssä esitettiin poliisiviranomaisten 2., 3. ja 4.9.2020 laatimat raportit, joissa todetaan, että XN osallistui 2.9.2020 noin klo 11.20 Sofian kaupungin alueella järjestettyihin mielenosoituksiin ja yritti parlamenttitalon edustalla murtautua poliisiketjun läpi lyömällä ja potkimalla poliisien suojakilpiä ja esitti heistä pilkallisia huomautuksia, minkä vuoksi hänet oli tarpeen pidättää. Siitä, että poliisin 2. ja 3.9.2020 laatimat raportit olisi annettu tiedoksi XN:lle hänen ollessaan pidätettynä, ei ole mitään näyttöä.

15. XN myöntää 2.9.2020 laatimassaan kirjallisessa selvityksessä, että hän osallistui mielenosoituksiin ja tilanteen kiristyessä ajautui mielenosoittajien joukossa poliisiketjun suuntaan, jolloin sisäministeriön viranomaiset pidättivät hänet ja tekivät hänelle fyysistä väkivaltaa. Hän kiistää häirinneensä yleistä järjestystä.

16. Menettelyssä esitettiin 2.9.2020 päivättyjä lääketieteellisiä asiakirjoja, joista ilmenee, että lääkärintarkastuksessa XN:llä todettiin avohaava silmäluomessa ja silmän ympärillä.

17. Sofian alueen syyttäjäviranomaisen määräyksestä kyseisen kaupungin 2. poliisipiirin alaisen yksikön poliisi laati 8.9.2020 asiakirjan, jonka mukaan XN oli syyllistynyt lievään huliganismiin, joka toimitettiin Sofiyski Rayonen sadille tutkintaa varten ja jossa todettiin, että XN oli syyllistynyt lievän huliganismin torjumiseksi annetun asetuksen nro 904 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun hallinnolliseen rikkomukseen. Sofiyski Rayonen sadin 8.9.2020 tekemällä päätöksellä XN todettiin syyttömäksi ja hänet vapautettiin syytteistä, koska väitettyä hallinnollista rikkomusta ei voitu näyttää toteen. Tuomioistuimen päätös on lopullinen.

18. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sen on tutkittava pääasiassa poliisiviranomaisen, joka määräsi valittajana olevan XN:n de facto pidätettäväksi enintään 24 tunniksi rikoksesta epäiltynä, antaman määräyksen lainmukaisuus.

19. Se täsmentää, että kansalaisen pidättäminen silloin, kun on viitteitä siitä, että hän on syyllistynyt rikokseen, muodostaa hallinnollisista rikkomuksista ja seuraamuksista annetun lain 22 §:ssä tarkoitetun hallinnollisen pakkokeinon, joka on luonteeltaan yksittäistapausta koskeva hallintotoimi ja jolla on tarkoitus estää se, että kyseinen henkilö pakenee tai syyllistyy rikokseen.

20. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sisäministeriöstä annetun lain 74 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan pidättämisen tosiasiallisten ja oikeudellisten syiden ilmoittaminen on ensisijainen edellytys sille, että poliisi voi antaa pidättämistä koskevan määräyksen. Tältä osin Varhoven administrativen sad (ylin hallintotuomioistuin, Bulgaria) on tulkinnut tätä säännöstä korjaavasti ja katsonut, että on sallittua, että nämä tiedot eivät sisälly kirjalliseen pidättämistä koskevaan määräykseen vaan muihin (sitä edeltäviin tai seuraaviin) saateasiakirjoihin, vaikka niitä ei luovutettaisi asianomaiselle henkilölle sinä aikana, kun hänen liikkumisvapauttaan rajoitetaan. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin katsoo, että tämä oikeuskäytäntö, jota myös alemmanasteiset kansalliset tuomioistuimet noudattavat, ei ole Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 5 artiklan 1 kappaleen c kohdan, sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut, eikä direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohdan ja 8 artiklan 1 kohdan mukainen.

21. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on nimittäin otettava huomioon se, että rikoksesta epäillyille henkilöille direktiivin 2012/13 7 artiklassa annettua oikeutta tutustua asiaan liittyvään aineistoon ei ole saatettu osaksi Bulgarian oikeutta eikä sitä näin ollen taata tällaiselle henkilölle. Bulgarian rikosprosessilaissa tämä oikeus taataan ainoastaan rikoksesta syytetyille. Koska siis rikoksesta epäillylle henkilölle ei konkreettisesti ilmoiteta pidättämisen tosiseikkoihin liittyviä ja oikeudellisia syitä eikä anneta oikeutta tutustua asiaan liittyvään aineistoon, jossa nämä syyt ilmoitetaan, häneltä evätään mahdollisuus järjestää puolustuksensa asianmukaisesti ja tehokkaasti ja riitauttaa pidättämistä koskevan määräyksen lainmukaisuus tuomioistuimessa.

22. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii myös sitä, mitkä tiedot direktiivin 2012/13 6 artiklassa tarkoitetusta rikoksesta, josta kiinniotettua henkilöä epäillään, on annettava.

23. Tässä tilanteessa Sofiyski Rayonen sad on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin [2012/13] 8 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä tämän direktiivin 6 artiklan 2 kohdan kanssa, tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jota sovelletaan vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella kyseisessä unionin jäsenvaltiossa korjaavasti ja jonka mukaan on sallittua, että syitä epäillyn kiinniottoon, mukaan luettuna rikos, josta häntä epäillään, ei ilmoiteta kirjallisessa pidättämistä koskevassa määräyksessä vaan muissa (sitä edeltävissä tai seuraavissa) saateasiakirjoissa, joita ei luovuteta välittömästi ja joista henkilö voi saada tiedon vasta jälkikäteen riitauttaessaan mahdollisesti pidätyksen lainmukaisuuden tuomioistuimessa?

2) Onko direktiivin [2012/13] 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että rikoksesta, josta kiinniotettua henkilöä epäillään, ilmoitettaessa on mainittava tekoajankohta, -paikka ja -tapa, henkilön konkreettinen osallisuus rikokseen ja siitä seuraava rikosoikeudellinen luokittelu, jotta taataan puolustautumisoikeuksien tehokas käyttäminen?”

Asian tarkastelu

Direktiivin 2012/13 sovellettavuus

24. Aluksi on otettava kantaa kysymykseen siitä, sovelletaanko käsiteltävään asiaan direktiiviä 2012/13.

25. Ennakkoratkaisupyynnöstä nimittäin ilmenee, että Bulgarian oikeudessa sisäministeriöstä annetun lain 72 §:n 1 momentin 1 kohtaan perustuva pidättäminen muodostaa hallinnollisen pakkokeinon, joka on luonteeltaan yksittäistapausta koskeva hallintotoimi, mistä voitaisiin päätellä, että pääasian menettelyä on pidettävä hallinnollisena menettelynä ja ettei se siten kuulu direktiivin 2012/13 soveltamisalaan.

26. Direktiivin 2012/13 1 artiklan mukaan kyseisessä direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat epäiltyjen ja syytettyjen oikeutta saada tietoja heidän oikeuksistaan rikosoikeudellisissa menettelyissä ja heitä koskevasta syytteestä. Koska on selvää, että kun XN on otettu kiinni ja pidätetty, hänelle on välttämättä ilmoitettu, että poliisiviranomaiset pitivät häntä epäiltynä,[4] käsittelen lyhyesti kysymystä siitä, onko tähän ennakkoratkaisupyyntöön johtanut menettely kyseisessä artiklassa tarkoitettu rikosoikeudellinen menettely ja onko direktiiviä 2012/13 siten sovellettava käsiteltävään asiaan.

27. Tästä on huomautettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Bulgarian lainsäädännön mukaan kansalainen voidaan pidättää, jos on viitteitä siitä, että hän on syyllistynyt rikokseen. Vaikka kyseisen henkilön vastuu tutkitaan myöhemmin erikseen rikosoikeudellisessa menettelyssä, pidättämistä koskeva määräys voidaan antaa vain, jos on olemassa tietoja, jotka osoittavat, että on tapahtunut rikos, ja vahvistavat epäilyksen siitä, kyseinen henkilö on todennäköisesti ollut siihen osallisena.

[4] On huomattava, ettei tätä käsitettä voida kyseenalaistaa sillä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mainitsemalla seikalla, että Bulgarian oikeudessa ei tunneta epäillyn käsitettä, koska kyse on kiistatta unionin oikeuden itsenäisestä käsitteestä, joka ei lähtökohtaisesti ole riippuvainen kansallisista luokitteluista.

28. Lisäksi on todettava, että direktiivin 2012/13 johdanto-osan 14 perustelukappaleen mukaan direktiivin perustana ovat perusoikeuskirjassa ja erityisesti sen 6, 47 ja 48 artiklassa määrätyt oikeudet sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 ja 6 artikla, sellaisina kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin niitä tulkitsee, ja että tässä direktiivissä käytetään termiä ”syyte” kuvaamaan samaa käsitettä kuin termillä ”rikossyyte” Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa. [5]

29. Kuten Euroopan komissio muistuttaa kirjallisissa huomautuksissaan, unionin tuomioistuin on jo vahvistanut tuomiossa IS (Välipäätöksen lainvastaisuus), [6] että direktiivissä 2012/13 annettuja oikeuksia sovelletaan epäiltyyn, joka on otettu kiinni tai pidätetty, ja muistuttanut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan rikosoikeudellisessa osassa annettujen takeiden soveltamista koskevasta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä, jonka mukaan kyse on ”rikossyytteestä” silloin, kun toimivaltaiset viranomaiset ovat aloittaneet virallisesti syytetoimet tai kun viranomaisten häneen kohdistuvien epäilyjen vuoksi suorittamilla toimilla on merkittäviä vaikutuksia hänen tilanteeseensa. Näin ollen henkilöä, kuten käsiteltävässä tapauksessa XN:ää, joka on otettu kiinni (tai pidätetty) sen vuoksi, että häntä epäillään rikoksesta, voidaan pitää ”rikoksesta syytettynä”, ja hän voi vaatia Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaista suojaa. [7]

30. Tästä seuraa, että pääasiaan sovelletaan direktiiviä 2012/13.

Asiakysymys

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

31. Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, onko direktiivin 2012/13 8 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä sen 6 artiklan 2 kohdan kanssa, tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jota sovelletaan kyseisessä jäsenvaltiossa vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti ja jonka mukaan syitä epäillyn tai syytetyn pidättämiseen ei tarvitse välttämättä ilmoittaa kirjallisessa pidättämistä koskevassa määräyksessä, vaan ne voidaan ilmoittaa myös muissa asiakirjoissa, joihin kyseinen henkilö voi tutustua vain, jos hän riitauttaa tuomioistuimessa määräyksen lainmukaisuuden.

32. Ennen asian tarkastelun aloittamista muistutan, että kyseisen direktiivin 8 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että epäillylle tai syytetylle kyseisen direktiivin 3–6 artiklan mukaisesti annetut tiedot kirjataan käyttäen kyseessä olevan jäsenvaltion lainsäädännössä määritettyä kirjaamismenettelyä. Asiakirja-aineiston perusteella ei kuitenkaan vaikuta siltä, että tämän säännöksen tulkinnalla olisi jotakin merkitystä ensimmäiseen kysymykseen annettavan vastauksen kannalta. Tulevassa tuomiossaan unionin tuomioistuimen olisi näin ollen muotoiltava tämä kysymys uudelleen siten, että siinä viitataan ainoastaan direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohtaan.

[5] Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa: ”Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä.”

[6] Tuomio 23.11.2021 (C-564/19, EU:C:2021:949, 121 kohta).

[7] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 12.5.2017, Simeonovi v. Bulgaria (CE:ECHR:2017:0512JUD002198004, 110 ja 111 kohta).

33. Direktiivin 2012/13 tarkoituksena on lisätä jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta toistensa rikosoikeusjärjestelmiin ottamalla käyttöön yhteisiä vähimmäissääntöjä, jotka koskevat tiedonsaantia rikosoikeudellisissa menettelyissä.[8] Sen 1 artiklassa säädetään, kuten edellä jo mainittiin, että kyseisessä direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat epäiltyjen ja syytettyjen oikeutta saada tietoja heidän oikeuksistaan rikosoikeudellisissa menettelyissä ja heitä koskevasta syytteestä.

34. Kuten unionin tuomioistuin on jo todennut,[9] direktiivin 2012/13 3 ja 6 artiklasta yhdessä luettuina seuraa, että kyseisen direktiivin 1 artiklassa mainittu oikeus kattaa ainakin kaksi erillistä oikeutta. Yhtäältä epäillyille ja syytetyille henkilöille on tämän direktiivin 3 artiklan mukaan annettava tietoja vähintään tietyistä prosessuaalisista oikeuksista, kuten oikeudesta oikeudelliseen neuvonantajaan, oikeudesta maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan ja edellytyksistä sen saamiseksi, oikeudesta saada syytettä koskevat tiedot, oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin sekä oikeudesta vaieta. Kun epäilty tai syytetty on otettu kiinni tai pidätetty, direktiivin 2012/13 4 artiklassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus antaa kirjallinen ilmoitus, jossa mainitaan myös tietyt muut menettelylliset oikeudet. Toisaalta kyseisen direktiivin 6 artiklassa vahvistetaan säännöt, jotka koskevat oikeutta saada tietoja syytteestä.

35. Direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohdassa, jota ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee, vahvistetaan sääntö, jonka mukaan epäillylle tai syytetylle, joka on otettu kiinni tai pidätetty, on ilmoitettava pidätyksen tai vapaudenmenetyksen syyt, mukaan luettuna rikos, josta häntä epäillään tai syytetään.

36. Kyseisen säännöksen erityisenä tarkoituksena on mahdollistaa se, että asianomaiset henkilöt voivat riitauttaa vapaudenmenetyksensä lainmukaisuuden tuomioistuimessa ja siten suojautua mielivaltaisilta pidätyksiltä tai vapaudenmenetyksiltä. Tämä käy ilmi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä.

37. Tältä osin on muistutettava, että koska direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohdassa säädetään yhdestä vapaudenmenetyksen lainmukaisuuden edellytyksistä, sen tulkinnan on välttämättä perustuttava perusoikeuskirjan 6 artiklaan, joka koskee oikeutta vapauteen ja turvallisuuteen. Kyseisessä artiklassa vahvistetuille oikeuksille on perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa olevan vastaavuuslausekkeen mukaan annettava sama merkitys ja sama ulottuvuus kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on toistuvasti todennut, että toimivaltaisille viranomaisille Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 2 kappaleen[10] nojalla kuuluvalla tiedonantovelvollisuudella pyritään turvaamaan henkilön, joka on otettu kiinni tai pidätetty, oikeus riitauttaa vapaudenmenetyksensä lainmukaisuus tuomioistuimessa saman artiklan 4 kappaleen nojalla.[11]

38. Direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohdassa ei selvästikään ole mitään viittausta siihen, millä hetkellä tiedot kiinnioton tai pidätyksen syistä on ilmoitettava. Näin ollen on selvitettävä, voidaanko tällainen viittaus johtaa kyseisen säännöksen systemaattisella tulkinnalla tarkastelemalla sen suhdetta muihin 6 artiklalla käyttöön otetun oikeudellisen järjestelmän osiin.

8 Ks. kyseisen direktiivin johdanto-osan 10 ja 14 perustelukappale.

9 Ks. erityisesti tuomio 13.6.2019, Moro (C-646/17, EU:C:2019:489, 42 ja 43 kohta).

10 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 5 artiklan 2 kappaleessa määrätään seuraavaa: ”Vapaudenriiston kohteeksi joutuneelle on viipymättä ilmoitettava hänen ymmärtämällään kielellä vapaudenriiston perusteet ja häneen mahdollisesti kohdistetut syytteet.”

11 Kyseinen oikeuskäytäntö perustuu 21.2.1990 annettuun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioon Van der Leer v. Alankomaat (CE:ECHR:1990:0221JUD001150985, 28 kohta).

39. Direktiivin 2012/13 6 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan sääntö, jonka mukaan epäillylle tai syytetylle on annettava tiedot rikoksesta, josta häntä epäillään tai syytetään, viipymättä ja niin yksityiskohtaisina kuin on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden ja henkilön puolustautumisoikeuden tehokkaan käytön takaamiseksi. Kyseisen direktiivin johdanto-osan 28 perustelukappaleessa täsmennetään, että nämä tiedot olisi annettava viimeistään ennen kuin poliisi ensimmäistä kertaa virallisesti kuulee epäiltyä tai syytettyä. Kyseisen artiklan 3 kohdassa säädetään, että syytteestä on annettava yksityiskohtaiset tiedot, mukaan luettuna rikoksen luonne ja oikeudellinen luokittelu sekä syytetyn osallisuuden luonne, viimeistään, kun syytteen tosiseikat on saatettu tuomioistuimen arvioitaviksi, ja sen 4 kohdassa säädetään, että epäillylle tai syytetylle on ilmoitettava viipymättä tämän artiklan mukaisesti annettujen tietojen muutoksista, kun tämä on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi.

40. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämän kysymyksen kohteen huomioon ottaen tarkastelen jäljempänä direktiivin 2012/13 6 artiklan kahden ensimmäisen kohdan välistä suhdetta.

41. Kyseisen säännöksen 1 kohdassa asetetaan *yleinen* velvollisuus antaa tietoja, jotka koskevat kyseessä olevaa rikosta ja jotka on annettava paitsi viipymättä myös niin yksityiskohtaisina kuin on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden ja henkilön puolustautumisoikeuden tehokkaan käytön takaamiseksi. Sen 2 kohdassa asetetaan ensin mainittua *täydentävä* velvollisuus, jota toimivaltaisten viranomaisten on noudatettava kiinnioton tai pidätyksen tapauksessa mutta joka ei rajoitu pelkästään tietojen antamiseen kyseessä olevasta rikoksesta vaan koskee myös kiinnioton tai pidätyksen syitä yleisemmin.[12] Ei siten ole yllättävää, että viimeksi mainitussa kohdassa ei mainita ajankohtaa, johon mennessä tiedot on ilmoitettava epäillylle tai syytetylle, koska 1 kohdassa tarkoitettua ajallista kriteeriä sovelletaan myös kiinnioton tai pidätyksen tapauksessa.

42. Systemaattinen luenta näyttää siis vain osoittavan, että toimivaltaiset viranomaiset ovat velvollisia ilmoittamaan kyseiselle henkilölle kiinnioton tai pidätyksen syyt niin nopeasti kuin on tarpeen, jotta hän voi, jos hän katsoo sen tarpeelliseksi, riitauttaa vapaudenmenetyksen lainmukaisuuden niin, että mahdollistetaan puolustautumisoikeuksien tehokas käyttö ja turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus.

43. Samaan tulkintaan päädytään ottamalla huomioon unionin tuomioistuimen vakiintunut oikeuskäytäntö, jossa pidetään tarpeellisena antaa direktiivin 2012/13 6 artiklalle tehokas vaikutus ja täsmennetään, että vaikka direktiivissä 2012/13 ei säännellä menettelytapoja, joilla sen 6 artiklassa säädetyt syytettä koskevat tiedot on annettava tiedoksi epäillylle tai syytetylle, näillä menettelytavoilla ei voida kuitenkaan haitata erityisesti 6 artiklan tavoitteen saavuttamista, ja että tämä tavoite on, että epäillyt tai syytetyt voivat valmistella puolustustaan ja että turvataan menettelyn oikeudenmukaisuus.[13]

[12] Tätä tulkintaa tukevat nähdäkseni myös direktiivin 2012/13 valmisteluasiakirjat, koska komission direktiiviehdotukseen sisältyneessä 6 artiklan versiossa ei mainittu velvollisuutta antaa tietoja henkilölle, joka otettu kiinni tai pidätetty, vaan parlamentti lisäsi sen kyseisen säännöksen tekstiin vasta myöhemmin. Ks. ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi …/…/EU tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä ja mietintö ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (KOM(2010) 0392 lopullinen – C7-0189/2010 – 2010/0215(COD)).

[13] Ks. erityisesti tuomio 23.11.2021, IS (Ennakkoratkaisupyynnön lainvastaisuus) (C-564/19, EU:C:2021:949, 128 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44. Voitaisiin nimittäin väittää, että ainoastaan se, nämä tiedot annetaan mahdollisimman nopeasti joko vapaudenmenetyksen hetkellä tai pian sen alkamisen jälkeen, on omiaan mahdollistamaan sen, että henkilö, joka on otettu kiinni tai pidätetty, voi arvioida mahdollisuuksiaan riitauttaa tehokkaasti pidätyksen lainmukaisuus ja tapauksen mukaan nostaa kanteen sen lainmukaisuuden riitauttamiseksi.

45. Tätä tavoitetta ei sitä vastoin voitaisi saavuttaa, jos tiedot kiinnioton tai pidätyksen syistä annettaisiin vasta sen jälkeen, kun asianomainen henkilö on nostanut tällaisen kanteen. On nimittäin todettava, että mikäli henkilö, joka on otettu kiinni tai pidätetty, velvoitettaisiin riitauttamaan toimenpiteen lainmukaisuus saadakseen tietää sen syyt, hänellä ei olisi aikaa arvioida kanteensa menestymisen mahdollisuuksia eikä tapauksen mukaan valmistella sitä tehokkaasti. Näin ollen ei ole riittävää, että kyseiset syyt voidaan päätellä tuomioistuinmenettelyn asiakirja-aineistosta. [14]

46. Tähän mennessä tehtyä tulkintaa tukee mielestäni Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vakiintunut oikeuskäytäntö, joka pohjautuu tuomioon Van der Leer v. Alankomaat [15] ja jonka mukaan se, jolla on oikeus käyttää oikeussuojakeinoja nopean päätöksen saamiseksi pidätyksensä lainmukaisuudesta, ei voi tehokkaasti vedota tähän oikeuteen, ellei hänelle ilmoiteta *mahdollisimman pian* ja riittävän yksityiskohtaisesti syitä, joiden vuoksi hän on menettänyt vapautensa. [16]

47. Tietoisena siitä, että sitä nimenomaista ajankohtaa, jona tämän viipymättömyyden vaatimuksen katsotaan täyttyneen, ei voida määrittää abstraktisti, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi, että se, onko nämä syyt ilmoitettu kiinniotetulle tai pidätetylle henkilölle riittävän ajoissa, riippuu kunkin asian olosuhteista.

48. Samasta oikeuskäytännöstä kuitenkin ilmenee, että kiinnioton (tai pidätyksen) suorittava poliisiviranomainen ei ole velvollinen ilmoittamaan sen syitä kokonaisuudessaan *sinä hetkenä*, jona kiinniotto suoritetaan. [17] Viipymättömyyttä koskevien ajallisten vaatimusten on katsottu täyttyneen silloin, kun henkilölle, joka on otettu kiinni (tai pidätetty), on ilmoitettu vapaudenmenetyksen syyt muutamassa tunnissa, [18] ja tähän mennessä kyseistä vaatimusta on poikkeuksetta todettu loukatun silloin, kun kyseinen henkilö on saanut nämä tiedot yli vuorokautta myöhemmin. [19]

[14] Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin myös täsmentää, että koska Bulgarian oikeudessa ei tunneta epäillyn käsitettä, henkilöllä, joka on otettu kiinni tai pidätetty, ei ole oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon, kuten direktiivin 2012/13 7 artiklan 1 kohdassa edellytetään.

[15] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 21.2.1990 (CE:ECHR:1990:0221JUD001150985).

[16] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 12.4.2005, Chamaïev ym. v. Georgia ja Venäjä (CE:ECHR:2005:0412JUD003637802, 413 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.9.2020, Grubnyk v. Ukraina (CE:ECHR:2020:0917JUD005844415, 97 ja 99 kohta).

[17] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 30.8.1990, Fox, Campbell ja Hartley v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 40 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 28.10.1994, Murray v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, 72 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 15.12.2016, Khlaifia ym. v. Italia (CE:ECHR:2016:1215JUD001648312, 115 kohta).

[18] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 30.8.1990, Fox, Campbell ja Hartley v. Yhdistynyt kuningaskunta-Uni (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 42 kohta) (7 tunnin viive) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 28.10.1994, Murray v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, 78 kohta) (1 tunnin ja 20 minuutin viive).

[19] Ks. erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistumen tuomio 12.4.2005, Chamaïev ym. v. Georgia ja Venäjä (CE:ECHR:2005:0412JUD003637802, 416 kohta) (4 vuorokauden viive); Euroopan ihmisoikeustuomioistumen tuomio 29.1.2008, Saadi v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:2008:0129JUD001322903, 84 kohta) (76 tunnin viive); Euroopan ihmisoikeustuomioistumen tuomio 2.10.2008, Rusu v. Itävalta (CE:ECHR:2008:1002JUD003408202, 43 kohta) (10 vuorokauden viive); Euroopan ihmisoikeustuomioistumen tuomio 15.12.2009, Leva v. Moldavia (CE:ECHR:2009:1215JUD001244405, 62 kohta) (yli 3 vuorokauden viive); ja Euroopan ihmisoikeustuomioistumen tuomio 12.6.2012, Kortesis v. Kreikka (CE:ECHR:2012:0612JUD006059310, 62 kohta) (29 tunnin viive).

49. Edellä esitetyn huomioon ottaen ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen, että direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä sen 6 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jota sovelletaan kyseisessä jäsenvaltiossa vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti ja jonka mukaan syitä epäillyn tai syytetyn pidättämiseen ei välttämättä tarvitse ilmoittaa kirjallisessa pidättämistä koskevassa määräyksessä, vaan ne voidaan ilmoittaa myös muissa asiakirjoissa, jotka asianomainen henkilö saa tietoonsa vain, jos hän riitauttaa tuomioistuimessa kyseisen toimenpiteen lainmukaisuuden. Nämä syyt on nimittäin ilmoitettava hänelle niin nopeasti kuin on tarpeen, jotta hän voi, jos hän katsoo sen tarpeelliseksi, käyttää tällaista oikeussuojakeinoa, ja joka tapauksessa viimeistään ennen kuin poliisi ensimmäistä kertaa virallisesti kuulee kyseistä henkilöä.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

50. Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, onko direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että tiedoissa, jotka kiinniotetulle tai pidätetylle henkilölle on annettava, on mainittava rikoksen tekoajankohta, -paikka ja -tapa, kyseisen henkilön konkreettinen osallisuus rikokseen ja siitä seuraava rikosoikeudellinen luokittelu, jotta hänelle taataan mahdollisuus riitauttaa tehokkaasti tämä vapaudenmenetys ja siten puolustautumisoikeuksien tehokas käyttäminen.

51. Unionin tuomioistuimelle esitetty kysymys koskee siis niiden syiden sisältöä ja yksityiskohtaisuutta, jotka henkilölle, joka on otettu kiinni tai pidätetty, on direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohdan nojalla ilmoitettava.

52. Kuten edellä jo selitin, kyseisessä säännöksessä asetetaan direktiivin 2012/13 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yleistä velvollisuutta täydentävä velvollisuus antaa tietoja, ja sitä on näin ollen luettava yhdessä jälkimmäisen säännöksen kanssa. Kummankaan säännöksen sanamuodon perusteella ei kuitenkaan voida vastata tähän ennakkoratkaisukysymykseen. Niiden sanamuodosta voidaan nimittäin vain päätellä ensinnäkin, että nämä syyt on ilmoitettava riittävän yksityiskohtaisesti, ja toiseksi, että niiden ilmoittamisen yhteydessä on mainittava vähintään rikos, josta kyseistä henkilöä epäillään.

53. Näin ollen on tarpeen ottaa huomioon direktiivin 2012/13 johdanto-osan 28 perustelukappale, joka vaikuttaa erityisen valaisevalta siltä osin kuin on kyse sen 6 artiklan kolmessa ensimmäisessä kohdassa tarkoitetusta velvollisuudesta antaa epäillylle ja syytetylle tiedot rikoksesta, josta häntä syytetään.

54. Koska aion jäljempänä tukeutua pitkälti kyseiseen johdanto-osan perustelukappaleeseen, muistutan aluksi, että vaikka johdanto-osan perustelukappaleilla ei pääsääntöisesti ole sitovaa oikeudellista arvoa,[20] unionin tuomioistuin tunnetusti turvautuu niihin usein tulkitessaan unionin säädöksen säännöksiä.

55. Kyseisessä johdanto-osan perustelukappaleessa todetaan muun muassa, että kuvaus tosiseikoista, jotka liittyvät rikokseen, josta henkilöä epäillään tai syytetään, mukaan luettuina, silloin kun ne ovat tiedossa, väitetyn rikoksen tekoaika ja -paikka sekä sen mahdollinen

[20] Ks. tuomio 25.11.2020, Istituto nazionale della previdenza sociale (Pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten perhe-etuudet) (C-303/19, EU:C:2020:958, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

oikeudellinen luokittelu, olisi esitettävä riittävän yksityiskohtaisesti ottaen huomioon se, missä rikosoikeudellisen menettelyn vaiheessa sellainen kuvaus esitetään, jotta voidaan turvata menettelyn oikeudenmukaisuus ja mahdollistaa puolustautumisoikeuden tehokas käyttö.

56. Mielestäni siitä saadaan joitakin viitteitä toimivaltaisille viranomaisille direktiivin 2012/13 6 artiklan nojalla kuuluvan tiedonantovelvollisuuden ulottuvuudesta.

57. Ensinnäkin tietoihin, jotka on ilmoitettava, on sisällyttävä *kuvaus tosiseikoista*, jotka liittyvät väitettyyn rikokseen, sekä rikoksen *mahdollinen oikeudellinen luokittelu* riippumatta siitä, missä menettelyn vaiheessa ilmoittaminen tapahtuu.

58. Kiinnioton ja pidätyksen tapauksista on todettava, että koska tilanteet, jotka voivat oikeuttaa tällaiset vapaudenmenetyksen käsittävät toimenpiteet, ovat moninaisia, kaikki yritykset luetella tyhjentävästi seikat, jotka kuuluvat tähän ”tosiseikkojen kuvaukseen”, on tietenkin tuomittu epäonnistumaan. Mielestäni on kuitenkin kohtuullista katsoa, ettei tällaisessa kuvauksessa pitäisi jättää mainitsematta tekoaikaa ja -paikkaa, jos ne ovat tiedossa, eikä myöskään kyseisen henkilön osallisuuden luonnetta.[21] Kyseisen johdanto-osan perustelukappaleen viittausta mahdolliseen oikeudelliseen luokitteluun[22] on lisäksi tulkittava siten, että henkilölle, joka on otettu kiinni tai pidätetty, on myös tarpeen ilmoittaa rikoksesta, josta häntä epäillään, *tehty alustava* rikosoikeudellinen luokittelu.

59. Ellei ilmoitettujen tietojen sisältö ole tällainen, direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohdan, luettuna yhdessä saman artiklan 1 kohdan kanssa, tehokasta vaikutusta ei voida taata. Nähdäkseni kyseinen henkilö ja/tai hänen asianajajansa voivat ymmärtää, miksi kyseinen henkilö on menettänyt vapautensa, ja tapauksen mukaan käyttää tehokkaasti hänen oikeuttaan riitauttaa kiinnioton tai pidätyksen lainmukaisuus ja siten käyttää hänen puolustautumisoikeuksiaan vain, jos hänelle ilmoitetaan kiinnioton tai pidätyksen tosiasialliset ja oikeudelliset syyt tällä tavoin määriteltyinä.

60. Toiseksi mainittujen tietojen yksityiskohtaisuus vaihtelee sen mukaan, missä menettelyn vaiheessa ne annetaan. Tältä osin direktiivin 2012/13 johdanto-osan 28 perustelukappaleessa nimittäin ilmaistaan velvollisuus varmistaa tasapaino tiettyjen pakottavien vaatimusten eli yhtäältä menettelyn oikeudenmukaisuuden ja puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen ja toisaalta menettelyyn liittyvien tarpeiden välillä. Direktiivin 2012/13 6 artikla on näin ollen ymmärrettävä siten, että siinä tiedonantovelvollisuus on *porrastettu* niin, että toimivaltaisen viranomaisen antamien tietojen on oltava sitä yksityiskohtaisempia, mitä lähempänä asiakysymyksen ratkaisuvaihetta ne annetaan. Kyseisen artiklan 1 kohdassa säädetään tietojen antamisesta rikoksesta, mikä kiinnioton tai pidätyksen tapauksessa tarkoittaa myös kaikkien sen syiden ilmoittamista kyseisen artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla, kun taas saman artiklan 3 kohdassa edellytetään yksityiskohtaisten tietojen antamista asiaratkaisun antamisvaiheessa.

61. Johdanto-osan 28 perustelukappaleesta myös ilmenee, ettei edellä mainittujen tietojen antaminen saa haitata meneillään olevaa tutkintaa, mikä edellyttää sen ennalta arvioimista, kuinka yksityiskohtaisten tietojen antaminen on asianmukaista. Ei nimittäin voida sulkea pois sitä, että toimivaltaisella viranomaisella on hallussaan tietoja, joita kiinniotetulle tai pidätetylle ei

[21] Paitsi tapauksissa, joissa näitä tietoja ei voida päätellä asiaan liittyvistä tosiseikoista. Ks. tästä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.9.2020, Grubnyk v. Ukraina (CE:ECHR:2020:0917JUD005844415, 98 kohta).

[22] Ks. tältä osin espanjan- (”posible”), englannin- (”possible”) ja italiankieliset versiot (”possibile”) sekä vironkielinen versio (”võimalik”, joka vastaa ranskankielisen version ilmausta ” éventuelle”).

voida ilmaista haittaamatta meneillään olevaa tutkintaa. Kyseinen viranomainen on siten velvollinen turvaamaan oikean tasapainon tällaisen haitan välttämiseksi ja varmistamaan, että kyseiselle henkilölle annetaan riittävät tiedot, jotta hän ymmärtää, miksi hän on menettänyt vapautensa, ja voi tehokkaasti riitauttaa vapaudenmenetyksensä lainmukaisuuden. [23]

62. Tästä seuraa, että yhtäältä direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohdassa, luettuna yhdessä saman artiklan 1 kohdan kanssa, tarkoitetut tiedot eivät selvästikään ole yhtä täsmällisiä ja yksityiskohtaisia kuin sen 3 kohdassa tarkoitetut tiedot, ja toisaalta, että ne koskevat samoja seikkoja kuin viimeksi mainitussa kohdassa luetellut tiedot.

63. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 2 kappaletta koskeva oikeuskäytäntö tukee täysin edellä tekemääni tulkintaa.

64. Vaikka kyseisestä oikeuskäytännöstä ilmenee, että kysymys siitä, onko kiinniotettu tai pidätetty henkilö saanut riittävät tiedot, jotta hän voi käyttää oikeuttaan riitauttaa vapaudenmenetyksensä lainmukaisuus, on arvioitava kunkin asian erityisolosuhteiden mukaan, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kuitenkin vahvistanut tiettyjä tällaista arviointia ohjaavia periaatteita. [24]

65. Ensinnäkin vapaudenmenetyksen oikeudellisen perustan ilmoittaminen ei sellaisenaan ole riittävä tieto siltä osin kuin on kyse oikeudesta saada tiedot kiinnioton tai pidätyksen syistä. Esimerkiksi tuomiossa Murray v. Yhdistynyt kuningaskunta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 2 kappaletta oli rikottu, koska poliisiviranomainen, joka oli ottanut kiinni Murrayn, oli ilmoittanut hänelle ainoastaan sen rikoslain säännöksen, jonka nojalla hänet oli otettu kiinni. [25] Samoin tuomiossa Fox, Campbell ja Hartley v. Yhdistynyt kuningaskunta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että poliisin alun perin kyseisille valittajille antamat tiedot, joiden mukaan heidät otettiin kiinni rikoslain tietyn säännöksen nojalla, koska heitä epäiltiin terrorismirikoksesta, [26] eivät olleet kyseisen artiklan mukaisia.

[23] Muistutan, että tietääkseni Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tähän mennessä lausunut ainoastaan siitä, miten *pidätetyn oikeus tutustua tutkinta-asiakirjoihin* tasapainotetaan merkittävän yleistä järjestystä koskevan tavoitteen, kuten valtion turvallisuuden, tiettyjen poliisin tutkintamenetelmien salassapitovaatimuksen tai kolmansien osapuolten perusoikeuksien suojan, kanssa. Ks. erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.2.2009, A. ym. v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:2009:0219JUD000345505).

[24] On huomautettava, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen c kohtaa koskevan oikeuskäytännön, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ja komissio viittaavat, merkitys on vähintäänkin rajallinen silloin, kun kyse on sen määrittämisestä, mitkä tiedot kiinniotetulle tai pidätetylle henkilölle on annettava. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi 24.6.2014 antamassaan tuomiossa Petkov ja Profirov v. Bulgaria (CE:ECHR:2014:0624JUD005002708, 46 ja 47 kohta), että kyseisessä artiklassa ”edellytetään, että henkilön pidättäminen perustuu siihen, että on ’perusteltuja syitä’ epäillä, että hän on tehnyt rikoksen. Tällaiset syyt eivät voi olla yleisiä eivätkä abstrakteja – –, mikä tarkoittaa, että on oltava olemassa sellaisia tosiseikkoja tai tietoja, jotka ovat omiaan vakuuttamaan objektiivisen tarkkailijan siitä, että kyseinen henkilö on voinut tehdä tietyn rikoksen”. Vaikuttaa ilmeiseltä, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin lausui kyseisessä tuomiossa yksinomaan tiedoista, jotka toimivaltaisella viranomaisella on oltava käytettävissään voidakseen pidättää henkilön lainmukaisesti. Vaikka tämän perusteella voitaisiin todeta, että kiinniotetulle tai pidätetylle henkilölle ilmoitettavien tietojen on oltava konkreettisia eikä yleisiä tai abstrakteja, katson, ettei tämä toteamus tuo mitään lisää jäljempänä tässä ratkaisuehdotuksessa esittämiini päätelmiin.

[25] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 28.10.1994 (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, 76 kohta).

[26] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 30.8.1990 (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 41 kohta). Ks. myös Euroopan ihmisoikeustuomioistumen tuomio 12.6.2012, Kortesis v. Kreikka (CE:ECHR:2012:0612JUD006059310, 61 ja 62 kohta).

66. Toiseksi henkilölle, joka on otettu kiinni tai pidätetty, on ilmoitettava selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä vapaudenmenetyksen oikeudelliset ja tosiasialliset syyt, jotta hän voi riitauttaa sen lainmukaisuuden tuomioistuimessa.[27] Väitetyn rikoksen alustavan oikeudellisen luokittelun lisäksi näihin syihin olisi sisällyttävä kiinniotetun tai pidätetyn henkilön osallisuuden luonne. Tuomiosta Fox, Campbell ja Hartley v. Yhdistynyt kuningaskunta on nimittäin muistutettava, että kyseisille valittajille oli myöhemmin annettu tiedot heidän oletetusta osallisuudestaan tiettyihin rikoksiin ja heidän oletetusta kuulumisestaan kiellettyihin järjestöihin, mikä yhdessä aikaisemmin annettujen tietojen kanssa täytti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 5 artiklan 2 kappaleesta johtuvat vaatimukset.[28] Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi myös tuomiossa Gasiņš v. Latvia, ettei kyseistä määräystä ollut rikottu, koska poliisi oli selittänyt valittajalle, jota epäiltiin J.O:n murhasta, että tämä murha oli tehty 20.5.2000 ja että kyseessä oli teko, jonka rangaistavuudesta säädetään Latvian rikoslain 116 §:ssä.[29]

67. Kolmanneksi toimivaltaiset viranomaiset eivät ole velvollisia antamaan asianomaiselle henkilölle kiinnioton (tai pidätyksen) yhteydessä täydellistä luetteloa kaikista teoista, joista heitä epäillään,[30] vaan näin yksityiskohtaisia tietoja edellytetään vasta siinä vaiheessa, kun syytetylle ilmoitetaan häntä vastaan nostetuista syytteistä.[31]

68. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi tulkittava edellä esitettyjen päätelmien valossa sisäministeriöstä annetun lain 74 §:n 2 momenttia, jonka mukaan pidättämistä koskevassa määräyksessä on kyseisen lain 72 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella oltava tietyt tiedot, kuten ”pidättämisen tosiseikkoihin liittyvät ja oikeudelliset syyt”.

69. Näin ollen ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa toiseen ennakkoratkaisukysymykseen, että direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän direktiivin 6 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että henkilölle, joka on otettu kiinni tai pidätetty, on annettava kaikki tiedot, jotka hän tarvitsee voidakseen riitauttaa tehokkaasti vapaudenmenetyksensä ja siten käyttää tehokkaasti puolustautumisoikeuksiaan, kuitenkin meneillään olevaa tutkintaa haittaamatta. Kiinnioton tai pidätyksen syistä näissä tiedoissa on mainittava kuvaus tosiseikoista, mukaan luettuina, silloin kun ne ovat tiedossa, väitetyn rikoksen tekoaika ja -paikka, kyseisen henkilön osallisuus rikokseen, josta häntä epäillään, ja toimivaltaisen viranomaisen tästä rikoksesta tekemä alustava oikeudellinen luokittelu.

[27] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 30.8.1990, Fox, Campbell ja Hartley v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 40 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistumen 28.10.1994, Murray v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:1994:1028JUD0014311088, 72 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistumen 15.12.2016, Khlaifia ym. v. Italia (CE:ECHR:2016:1215JUD001648312, 115 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistumen 25.1.2018, J.R. ym. v. Kreikka (CE:ECHR:2018:0125JUD002269616, 123 ja 124 kohta).

[28] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 30.8.1990 (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, 41 kohta).

[29] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.4.2011 (CE:ECHR:2011:0419JUD006945801, 54 kohta).

[30] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.4.2011, Gasiņš v. Latvia (CE:ECHR:2011:0419JUD006945801, 53 kohta).

[31] Tämä ilmenee Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen a kohdasta, sellaisena Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut. Ks. erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.12.1989, Brozicek v. Italia (CE:ECHR:1989:1219JUD001096484, 42 kohta).

Ratkaisuehdotus

70. Edellä esitetyn valossa ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Sofiyski rayonen sadin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 22.5.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä tämän direktiivin 6 artiklan 1 kohdan kanssa,

   on tulkittava siten, että

   se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jota sovelletaan kyseisessä jäsenvaltiossa vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti ja jonka mukaan syitä epäillyn tai syytetyn pidättämiseen ei välttämättä tarvitse ilmoittaa kirjallisessa pidättämistä koskevassa määräyksessä, vaan ne voidaan ilmoittaa myös muissa asiakirjoissa, jotka asianomainen henkilö saa tietoonsa vain, jos hän riitauttaa tuomioistuimessa kyseisen toimenpiteen lainmukaisuuden. Nämä syyt on nimittäin ilmoitettava hänelle niin nopeasti kuin on tarpeen, jotta hän voi, jos hän katsoo sen tarpeelliseksi, käyttää tällaista oikeussuojakeinoa, ja joka tapauksessa viimeistään ennen kuin poliisi ensimmäistä kertaa virallisesti kuulee kyseistä henkilöä.

2) Direktiivin 2012/13 6 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan kanssa,

   on tulkittava siten, että

   henkilölle, joka on otettu kiinni tai pidätetty, on annettava kaikki tiedot, jotka hän tarvitsee voidakseen riitauttaa tehokkaasti vapaudenmenetyksensä ja siten käyttää tehokkaasti puolustautumisoikeuksiaan, kuitenkin meneillään olevaa tutkintaa haittaamatta. Kiinnioton tai pidätyksen syistä näissä tiedoissa on mainittava kuvaus tosiseikoista, mukaan luettuina, silloin kun ne ovat tiedossa, väitetyn rikoksen tekoaika ja -paikka, kyseisen henkilön osallisuus rikokseen, josta häntä epäillään, ja toimivaltaisen viranomaisen tästä rikoksesta tekemä alustava oikeudellinen luokittelu.